

De crisis gelokaliseerd

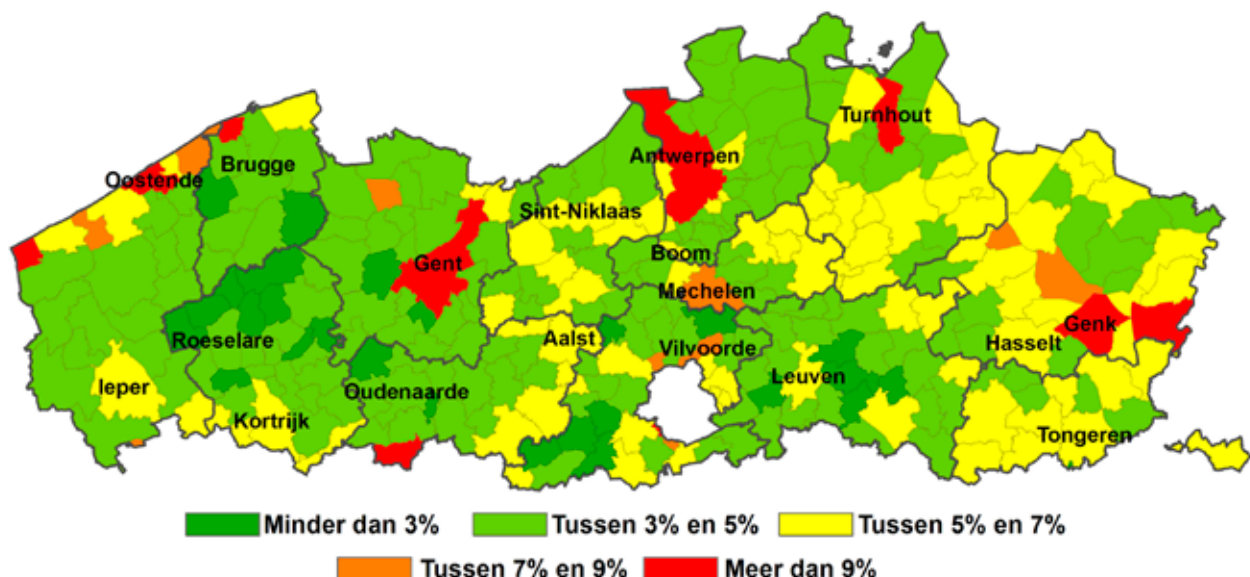
Het spook van de crisis waart door Vlaanderen. Sinds het einde van vorige zomer werd duidelijk dat ook Europa niet gespaard zou blijven van de internationale economische malaise. Vlaanderen, met zijn havens één van de belangrijkste poorten tot Europa, deelt dan onvermijdelijk in de klappen. De laatste maanden toont de impact van de economische crisis zich ook in de cijfers van VDAB wat een eerste voorlopige analyse mogelijk maakt. Deze VDAB Ontcijfert focust op de lokale impact van de crisis. Op basis van de berichten over herstructureringen en fabriekssluitingen lijkt niet elke regio even zwaar getroffen te worden door het economische onweer. Bevestigen de cijfers deze eerste indruk? De afgelopen jaren werd de Vlaamse werkloosheid steeds meer een zuiver grootstedelijk probleem. Zal de crisis hier iets aan veranderen?

Februari 2008: hoogconjunctuur

De analyse start met de cijfers van februari 2008, toen de kredietcrisis nog een zuiver Amerikaans probleem leek te zijn. Vlaanderen telde toen 164.182 niet-werkende werkzoekenden, goed voor een werkloosheidsgraad¹ van 5,75%. Voor Vlaanderen is dit is een zeer

lage werkloosheidsgraad. Voor het eerst sinds decennia leek het erop dat dit percentage onder de grens van 5 procent zou dalen. De werkloosheidsgraad was echter niet overal even laag. **Afbeelding 1** toont een Vlaanderen met sterke regionale verschillen. 27 gemeenten hadden een werkloosheidsgraad bereikt die lager lag dan drie procent, een cijfer dat dicht in de buurt komt van volledige werkgelegenheid². Vooral de regio Kortrijk-Roeselare en de provincie Vlaams-Brabant scoorden bijzonder goed. De meeste (172 van de 308) Vlaamse gemeenten scoorden met een werkloosheidsgraad tussen drie en vijf procent ook behoorlijk goed. Op de kuststrook na scoorde het westen van Vlaanderen duidelijk beter dan het oosten van Vlaanderen, al waren de verschillen niet enorm groot. De hoge werkloosheidsgraad bij de vrouwen in de regio's Hasselt, Tongeren en Turnhout verklaarden deze verschillen. Anderzijds waren er tien gemeenten waar dit percentage minstens drie keer zo hoog lag. De grootsteden Antwerpen en Gent contrasteren opvallend met de omliggende gemeenten. De oorzaak hiervoor zijn de hoge aantallen laaggeschoolde en voornamelijk allochtone werklozen in deze steden. Nochtans zijn deze steden net belangrijke centra van tewerkstelling. De competenties van deze laaggeschoolde werkzoekenden sluiten echter vaak onvoldoende aan op de vereisten van de vacatures in deze steden. De concurrentie met werkzoekenden uit de randgemeenten, die vaak wel over een diploma beschikken, speelt ook in hun nadeel. Eind februari 2008 woonde één op vijf Vlaamse niet-werkende werkzoekenden in Antwerpen of Gent. Ook andere sterk verstedelijkte gemeenten zoals Oostende, Turnhout, Ronse en Genk scoren zwak. De verleiding is dus groot om de Vlaamse werkloosheid als een overwegend grootstedelijk probleem te beschouwen. Heeft de crisis hier iets aan veranderd?

Afbeelding 1: Werkloosheidsgraden in Vlaanderen per gemeente: februari 2008

¹ De werkloosheidsgraad wordt berekend door het aantal niet-werkende werkzoekenden tussen 18 en 65 jaar te delen door de totale beroepsactieve bevolking tussen 18 en 65 jaar.

² Omwille van de zogenaamde 'fictiewerkloosheid' kan een werkloosheidsgraad immers nooit 0% bedragen. Er zullen altijd werklozen zijn die zich tijdelijk tussen twee contracten bevinden, als schoolverlater op zoek zijn naar hun eerste job of niet onmiddellijk inzetbaar zijn op de arbeidsmarkt.

Van februari 2008 tot februari 2009

Een totale werkloosheidsgraad van minder dan vijf procent werd niet gehaald. Omwille van de crisis ziet het er ook niet naar uit dat dit binnenkort zal gebeuren. Integendeel, sinds december 2008 groeit de werkloosheidsgraad van Vlaanderen opnieuw aan.

Afbeelding 2 toont het verschil in de werkloosheidsgraden van februari 2008 met de werkloosheidsgraden in februari 2009. Ook deze kaart toont opvallende regionale verschillen.

De provincie Limburg deelt disproportioneel fel in de klappen en ziet een deel van de inhaalbeweging van de afgelopen jaren opnieuw verloren gaan. De grote internationale afhankelijkheid van de Limburgse bedrijven en het zeer grote belang van de auto-industrie voor de Limburgse economie verklaren deze terugval. Ook de Vlaamse topregio Kortrijk-Roeselare wordt hard getroffen. Het grote aantal industriële bedrijven, vaak toeleveranciers voor de autosector, en de moeilijkheden in de textielsector verklaren hier de mindere cijfers. Vooral de grensstreek met Frankrijk, inclusief de stad Kortrijk, ziet de crisis weerspiegeld in sterk stijgende werkloosheidscijfers.

Regio Vilvoorde en de streek rond Leuven lijken de gevolgen van de crisis voorlopig nog het minst te voelen. Het hoge aantal hoger geschoolden, die minder snel hun baan verliezen en vaak als bediende in de tertiaire en quaire sector werken, verklaren deze prestaties.

De meest opvallende vaststelling is dat de slechtst scorende gemeenten van **afbeelding 2** doorgaans dezelfde zijn als de zwakste gemeenten uit **afbeelding 1**. De crisis zorgt er dus voorlopig niet voor dat de grootsteden hun achterstand op de rest van Vlaanderen inlopen. Integendeel, bijna overal scoren de centrumsteden slechter dan de omliggende gemeenten. Dit is vooral slecht nieuws voor de allochtonen in Vlaanderen. Het aantal niet-werkende werkzoekenden van allochtone origine³ (+22,0%) is een stuk sterker gestegen dan het aantal autochtone werklozen (+13,5%). De daling van de werkloosheid bij allochtonen door de krapte op de arbeidsmarkt en de winst van jaren intensief diversiteitsbeleid dreigen opnieuw verloren te gaan.

Februari 2009: Crisis

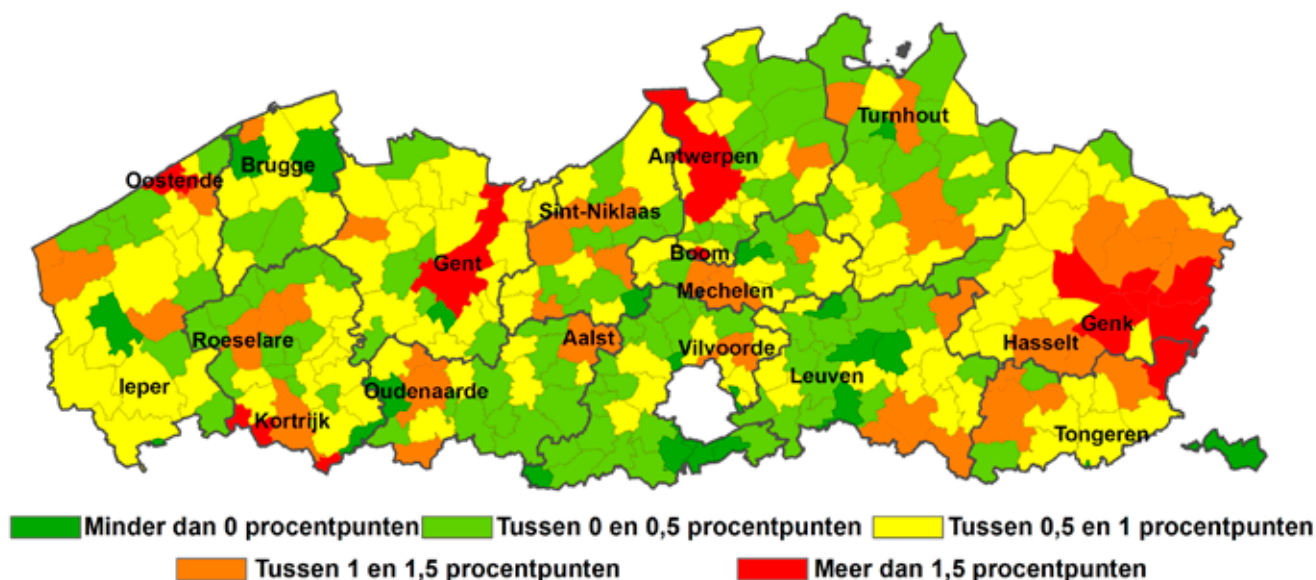
Eind februari klokt de werkloosheid in Vlaanderen af op 189.226 niet-werkende werkzoekenden, een toename met 15,3% ten opzichte van februari 2008. Dit cijfer komt neer op een Vlaamse werkloosheidsgraad van 6,48%, 0,84 procentpunten meer dan verleden jaar. De crisis laat in de eerste maanden van 2009 dus duidelijk haar sporen na in de werkloosheidscijfers van VDAB. Het ziet er niet naar uit dat deze cijfers de komende maanden een positiever beeld zullen schetsen. Zelfs indien de economie morgen heropleeft - en het ziet er niet naar uit dat dit zal gebeuren - zullen deze cijfers de komende maanden niet verbeteren. Heel wat aangekondigde herstructureringen en fabriekssluitingen zijn immers nog niet afgerond en de betrokken werknemers zitten bijgevolg nog niet in de statistieken.

Afbeelding 3 toont de toestand van de Vlaamse werkloosheid vandaag. Het aantal gemeenten met een werkloosheidsgraad van 3 procent of minder is op een jaar tijd gehalveerd tot 12 gemeenten. Op Bierbeek na allemaal gemeenten die ook vorig jaar tot deze groep behoorden. Ook het aantal gemeenten met een werkloosheidsgraad tussen 3 en 5 procent is gedaald van 171 tot 137. Het aantal gemeenten met een werkloosheidsgraad hoger dan 9 procent is toegenomen van tien naar elf. Met een werkloosheidsgraad van 9,1% behoort ook de stad Mechelen vandaag nipt tot de groep gemeenten met het hoogste aandeel werklozen. Opvallender is de sterke toename van het aantal gemeenten met een werkloosheidsgraad tussen 7 en 9 procent, een groep die een jaar geleden amper gemeenten telde.

De algemene indruk van februari 2008 blijft bewaard. Op de kuststrook na scoort het westen duidelijk beter dan het oosten. Het contrast is zelfs groter geworden. Gemeenten met een werkloosheidsgraad van minder dan 5 procent zijn er in de regio Turnhout en de provincie Limburg nog amper te vinden.

Al bij al toont **afbeelding 3** nog geen rampzalig beeld van de Vlaamse werkloosheid. Omdat de Belgische wetgeving ervoor zorgt dat heel wat werknemers die hun baan verliezen pas met enige vertraging in de statistieken terechtkomen, zou enkel het

Afbeelding 2: Evolutie Werkloosheidsgraden per gemeente: februari 2008 - februari 2009

³ Alle werkzoekenden die nationaliteit hebben of gehad hebben van een land van buiten de EU-27 of de EVA-landen worden door VDAB geteld als allochtoon.

tegendeel verbazen. Als deze oefening over een jaar opnieuw gemaakt wordt, dan zullen de resultaten waarschijnlijk een stuk negatiever ogen. Hoe groot de impact van de crisis op de tewerkstelling in Vlaanderen juist zal zijn valt vandaag moeilijk te voorspellen. Toch kan men uit deze voorlopige cijfers al enkele conclusies trekken.

Arbeidsbemiddeling in tijden van crisis

Hoge werkloosheid in Vlaanderen was de afgelopen jaren voornamelijk een stedelijk fenomeen. De crisis zal hier weinig of niets aan veranderen. Te veel werkzoekenden uit de Vlaamse steden missen immers een diploma middelbaar onderwijs. Zonder dit diploma blijft het (opnieuw) vinden van een duurzame job een lastige opdracht, zeker nu er opnieuw heel wat werkzoekenden bijkomen die wel over een diploma beschikken. Als laaggeschoolde loopt men een verhoogd risico om slechts als tijdelijke arbeidskracht aan het werk te raken. In tijden van crisis zijn het de tijdelijke contracten die het eerst worden stopgezet. Omdat vooral allochtonen veel te vaak laaggeschoold zijn, verklaart dit in belangrijke mate ook de achtergestelde positie van deze bevolkingsgroep op de arbeidsmarkt. Dat het aantal jongeren dat zonder secundair diploma de schoolbanken verlaat nog toeneemt⁴, is dus bijzonder zorgwekkend.

Geen diploma hebben betekent dat men tijdens sollicitaties een bewijs van zijn of haar competenties en attitudes mist. Daarom zijn VDAB en partners gestart met het uitreiken van ervaringsbewijzen en valorisatie van eerder verworven competenties. Dit is slechts het prille begin van een veel algemenere omschakeling naar op competenties, eerder dan op diploma's, gebaseerde arbeidsbemiddeling. Voor een vlotte start op de arbeidsmarkt zal het behalen van een middelbaar diploma uiteraard wel levensnoodzakelijk blijven. Het Jeugdwerkplan, extra begeleiding en opvolging voor jongere werkzoekenden, werd ook niet toevallig eerst opgestart in 13 Vlaamse centrumsteden.

De provincie Limburg wordt ongemeen hard getroffen door de crisis. Dit is bijzonder jammer omdat het de geslaagde inhaalbeweging van de afgelopen jaren deels ongedaan maakt. Ook andere regio's die sterk afhankelijk zijn van het internationale goederentransport en de (auto)industrie voelen de crisis sterk. Reden voor overdreven pessimisme is er voorlopig niet. Zolang het voornamelijk bij afslankingen en herstructureringen blijft, kunnen verloren arbeidsplaatsen na de crisis relatief snel opnieuw worden gecreëerd. Arbeidsplaatsen die verdwijnen wanneer bedrijven ophouden te bestaan, komen veel minder snel terug. Werknemers die hun baan verloren hebben of dreigen te verliezen laat VDAB uiteraard niet in de kou staan. De VDAB-teams verantwoordelijk voor het begeleiden van slachtoffers van collectieve ontslagen werden gevoelig versterkt. Extra middelen werden uitgetrokken om ook opleidingen te voorzien voor werknemers die vandaag tijdelijk werkloos zijn. Met de acties DirectT en DirectT Interim zorgt VDAB er alvast ook voor dat werknemers die hun tijdelijk contract of uitzendopdracht niet verlengd zien niet in de kou blijven staan.

Meer informatie:

VDAB, Studiedienst,
Keizerslaan 11, 1000 Brussel
Tel. 02 506 13 76
Gsm 0484 15 65 55
E-mail: studiedienst@vdab.be
www.vdab.be/trends/ontcijfert/

VDAB

samen sterk voor werk

Abbeelding 3: Werkloosheidsgraden in Vlaanderen per gemeente: februari 2009

